

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору
Лідії СТАРОДУБЦЕВІЙ
61022, майдан Свободи 4, м. Харків

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук із соціальних комунікацій,

професора, професора кафедри журналістики

Приватного вищого навчального закладу

«Український гуманітарний інститут»

Балаклицького Максима Анатолійовича

на дисертацію Мірошниченка Станіслава Михайловича «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Представлена дисертаційна робота безперечно належить до актуальних і своєчасних досліджень сучасного журналістикознавства. Її актуальність визначається не лише триваючою російсько-українською війною та безпрецедентним масштабом документування воєнних злочинів, а й появою принципово нового міждисциплінарного простору, у якому дедалі тісніше взаємодіють журналістика, правозахисна діяльність, цифрові технології, міжнародне гуманітарне право та громадянське суспільство. Саме це проблемне поле сьогодні перебуває на етапі становлення, тому його концептуальне осмислення має як наукову, так і практичну цінність.

Безперечною заслугою автора є те, що він одним із перших в українській науці поставив питання про конвергенцію журналістики і правозахисту не як про випадковий перетин окремих професійних практик, а як про самостійний суспільно-комунікаційний феномен, який потребує власного теоретичного опису. Запропонований підхід відкриває нові перспективи для подальших досліджень журналістики в умовах війни та розвитку сучасних правозахисних комунікацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційна робота виконана на базі кафедри журналістики філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і є частиною науково-дослідної роботи кафедри. Її проблематика безпосередньо пов'язана із сучасними стратегіями дослідження актуальних журналістських практик у конвергенції з іншими професійними сферами, зокрема із правозахисною діяльністю. Об'єкт і предмет роботи відповідають актуальним методологіям, що відкривають шлях до розуміння сучасних форм і практик журналістики.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та оформлення.

Однією з найважливіших переваг роботи є її високий теоретичний рівень осмислення проблеми. Дисертант демонструє зріле володіння сучасними концепціями журналістикознавства, соціальних комунікацій, соціології професій, теорії гібридних організацій, акторно-мережевого підходу та інших суміжних напрямів. При цьому теоретичні положення не залишаються механічним переказом наявних підходів, а інтегруються в цілісну авторську концепцію.

Позитивне враження справляє логіка побудови дисертації. Робота має чітку, добре продуману структуру, у якій кожний наступний розділ логічно продовжує попередній. Деталізований зміст, наявність вступів до розділів, проміжних висновків і логічних переходів забезпечують цілісність викладу та значно полегшують сприйняття дослідження.

Заслуговує на схвалення і проведений автором аналіз наукової літератури. Опрацювання джерельної бази є репрезентативним і демонструє добру обізнаність дисертанта як з українським, так і зі світовим науковим дискурсом. Автор переконливо окреслює стан розроблення проблеми, виявляє дослідницькі прогалини та аргументовано обґрунтовує необхідність власного дослідження.

Окремо слід відзначити міждисциплінарний характер роботи. Дисертант упевнено працює на перетині журналістикознавства, правознавчих студій, цифрових комунікацій, міжнародного гуманітарного права та сучасних інформаційних технологій. Такий підхід дозволив розглянути проблему значно ширше, ніж це було б можливо в межах лише однієї дисципліни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Важливою перевагою дисертації є високий рівень наукового абстрагування. Автор не обмежується описом окремих практик чи прикладів, а прагне виявити загальні закономірності функціонування нового суспільно-комунікаційного явища, запропонувати власний понятійний апарат і сформулювати інтегровану модель конвергенції журналістики і правознавства. Ця концептуальна складова становить найбільшу наукову цінність дослідження.

На особливу увагу заслуговує авторська інтегрована модель конвергенції журналістики і правознавства. Незалежно від подальших наукових дискусій щодо окремих її компонентів, сама спроба системно описати настільки складний міждисциплінарний феномен є вагомим науковим результатом і свідчить про високий рівень дослідницької культури автора.

Позитивно слід оцінити й додатки до дисертації. Вони не мають формального характеру, а містять документи й матеріали, безпосередньо пов'язані з предметом дослідження, що підсилює доказову базу роботи та дозволяє краще зрозуміти її емпіричний контекст.

Загалом дисертація справляє враження завершеного, концептуально цілісного дослідження, яке характеризується логічністю викладу, високою культурою академічного письма, демонструє широку ерудицію автора та прагнення запропонувати нове бачення актуальної наукової проблеми.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення роботи полягає в дослідженні нової сфери функціонування журналістики – її зближення з правозахисним активізмом у діяльності відповідних секторів громадських організацій. Новизна й недостатня дослідженість цього поля надають роботі виразного новаторського характеру. Зосередження автора на сучасному, динамічному матеріалі створює методологічні виклики, водночас засвідчуючи його дослідницьку сміливість і прагнення осмислити явища в процесі їхнього становлення.

Аналіз змісту окремих розділів дисертації

Змістовний аналіз розділів підтверджує цілісність авторського задуму. У першому розділі дисертант послідовно окреслює точки перетину журналістики, правозахисної діяльності та студій пам'яті й відповідальності. Особливо переконливими є положення підрозділу 1.2, у якому виокремлено функції публічного свідчення, перевірки та фіксації воєнних злочинів, а також підрозділів 1.3–1.4, де простежено присутність журналістської функції в суміжних соціальних практиках. Автор коректно показує, що залученість до громадської чи волонтерської діяльності сама по собі не заперечує журналістського характеру медійного продукту, якщо він відповідає професійним стандартам.

Водночас теоретичну схему першого розділу доцільно було б дещо спростити й чіткіше розвести журналістику та правозахисний активізм. Поняття політики пам'яті, інфраструктури відповідальності, адвокації та громадської активності в роботі іноді постають як окремий, третій компонент поруч із журналістикою і правозахистом. На думку опонента, їх варто точніше вписати до ширшого поля правозахисного активізму. Це дало б змогу виразніше окреслити межу: журналістика відповідає передусім за етичне, точне й незалежне повідомлення фактів, тоді як пряма дія, адвокація та вимірювання суспільного ефекту належать до іншої логіки професійної діяльності.

Другий розділ переконливо демонструє, як заявлені теоретичні положення реалізуються в практиках громадських організацій. Позитивної оцінки

заслуговує підрозділ 2.2, присвячений цифровим технологіям, OSINT, верифікації, архівуванню та формуванню доказового сліду. У ньому обґрунтовано перспективність цього напрямку й показано роль недержавних акторів у збиранні та перевірці інформації про воєнні злочини. Не менш важливим є підрозділ 2.3: автор не механічно поєднує журналістику й активізм, а аналізує напруги та обмеження, що виникають між цими практиками.

У третьому розділі, зокрема в підрозділі 3.1, відчутними є добра обізнаність автора з прикладовим матеріалом та його практичний досвід. Влучним є висновок про ризик підпорядкування журналістського матеріалу адвокаційним цілям, адже така трансформація може підірвати довіру до незалежного свідчення, від якої залежить і його суспільна ефективність. Водночас у тексті варто обережніше вживати означення «класичний» щодо редакцій або правозахисних ГО, коли йдеться про порівняно нові та мінливі практики. Потребують також пояснення для ширшого академічного читача окремі спеціальні іншомовні терміни та недостатньо розгорнуті зарубіжні прецеденти, згадані в підрозділі 3.3.

Четвертий розділ є кульмінацією дослідження, оскільки саме тут представлено інтегровану модель конвергенції журналістики і правозахисту. Її багатoelementність засвідчує масштабність здійсненого узагальнення та прагнення автора врахувати різні рівні явища – організаційний, технологічний, комунікаційний і правозахисний. Разом із тим модель виграє від чіткішої ієрархії її складників та докладнішого пояснення функції окремих переліків організацій і цифрових інструментів. Окремого уточнення потребує причинний зв'язок між публічною видимістю, адвокаційним тиском і конкретними інституційними рішеннями: такі твердження переконливіші, коли їх супроводжено розгорнутим кейс-аналізом і належно окресленими межами впливу.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях та їх апробація.

Висновки дисертаційної роботи достатньою мірою представлені в публікаціях автора та апробовані у виступах на наукових конференціях. Практичний медійний досвід дисертанта, а також використання ним власних професійних спостережень і доступу до документації організацій, залучених до аналізу, підсилюють авторський, самостійний та оригінальний характер проведеного дослідження.

Дотримання академічної доброчесності.

Ознак порушення норм академічної доброчесності в дисертаційній роботі не виявлено. Цілісність авторського стилю, послідовність викладу, характер використання джерел, а також відомі опонентів професійний профіль і репутація дисертанта як журналіста та громадського діяча дають підстави вважати, що дослідження виконано самостійно й відповідно до норм академічної доброчесності.

Дискусійні положення дисертації.

Високо оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження, хотілося б висловити кілька міркувань, які, на думку рецензента, мають насамперед дискусійний характер і можуть слугувати підґрунтям для подальшого розвитку порушеної автором проблематики.

Перший аспект стосується співвідношення теоретичних і емпіричних компонентів дослідження.

Безперечною перевагою дисертації є високий рівень теоретичного осмислення проблеми та прагнення автора запропонувати цілісну концептуальну модель конвергенції журналістики і правозахисту. Саме ця модель є, на мою думку, головним науковим результатом дисертації.

Водночас масштабність і теоретична амбітність запропонованої концепції закономірно породжують очікування її більш розгорнутої емпіричної апробації. Йдеться не стільки про збільшення кількості прикладів, скільки про демонстрацію пояснювальної сили авторської моделі на одному або кількох комплексно досліджених кейсах.

Такою апробацією міг би стати, наприклад, всебічний аналіз документування подій у Бучі, діяльності однієї з українських правозахисних громадських організацій або окремої масштабної інформаційної кампанії, присвяченої документуванню воєнних злочинів. У такому разі читач отримав би можливість побачити, як запропонована модель працює не лише як теоретична конструкція, а й як ефективний інструмент наукового аналізу конкретної практики.

На мою думку, саме така емпірична демонстрація стала б природним продовженням виконаного дослідження та ще переконливіше засвідчила б евристичний потенціал авторської концепції.

Друге міркування стосується предметних меж журналістики як наукової спеціальності.

Однією з найцікавіших ідей дисертації є твердження про конвергенцію журналістики та правозахисту в діяльності громадських організацій, які документують воєнні злочини. Автор переконливо демонструє процес зближення цих професійних сфер, спільність окремих методів, технологій, цифрових інструментів, процедур верифікації та комунікаційних практик.

Разом із тим, саме ця концепція закономірно породжує ширшу методологічну дискусію, яка, на мою думку, має принципове значення для сучасного журналістичознавства.

Якщо громадська організація використовує медіа, журналістські формати й комунікаційні технології переважно як інструмент реалізації власної правозахисної місії, то чи достатньо цього для того, щоб розглядати відповідну діяльність саме як журналістику? Чи, можливо, у такому випадку доцільніше говорити про використання журналістських інструментів у межах іншої професійної діяльності?

Інакше кажучи, постає питання про критерії *журналістськості* як такі. Де саме проходить межа між журналістикою, правозахисною комунікацією, адвокацією та стратегічними комунікаціями? Які ознаки є визначальними для віднесення тієї чи іншої діяльності до предметного поля журналістики?

Очевидно, що дати остаточну відповідь на ці питання в межах однієї дисертації навряд чи можливо. Проте саме постановка автором цієї проблеми видається одним із найбільш цінних результатів дослідження, оскільки вона відкриває перспективний напрям подальших теоретичних пошуків не лише для автора, а й для всього українського журналістикознавства.

Саме тому наведені міркування не слід розглядати як принципові заперечення щодо результатів дисертації. Навпаки, вони виникають саме тому, що авторові вдалося вийти на нове дослідницьке поле, понятійний апарат, методологія та критерії якого ще перебувають у стадії формування.

Фактично дисертант пропонує одну з перших спроб концептуального осмислення нового суспільно-комунікаційного феномена. За таких умов природно, що окремі положення викликають бажання продовжити професійну дискусію, уточнити поняття, перевірити окремі методологічні рішення чи запропонувати альтернативні підходи. Саме так, на мою думку, і повинна працювати справді новаторська наукова праця – не лише відповідати на поставлені питання, а й ставити нові.

У цьому сенсі висловлені зауваження є радше запрошенням до подальшого наукового діалогу з автором, ніж критикою його дослідження. Зазначені дискусійні міркування жодним чином не применшують безсумнівних переваг дисертаційної роботи. Дослідження вирізняється високим рівнем теоретичного узагальнення, концептуальною цілісністю, актуальністю, міждисциплінарністю, науковою новизною та значним потенціалом для подальшого розвитку сучасного українського журналістикознавства.

Загальний висновок.

Дисертація «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її автор Мірошніченко Станіслав Михайлович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 Журналістика.

Офіційний опонент

доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри журналістики

Приватного вищого навчального закладу

«Український гуманітарний інститут»

Максим БАЛАКЛИЦЬКИЙ

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:57:50 30.07.2026

Назва файлу з підписом:

Балаклицький_відгук_опонента_на_дисертацію_Мірошніченка.pdf.asice

Розмір файлу з підписом: 136.9 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Балаклицький_відгук_опонента_на_дисертацію_Мірошніченка.pdf

Розмір файлу без підпису: 141.4 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Балаклицький Максим Анатолійович

П.І.Б.: Балаклицький Максим Анатолійович

Країна: Україна

РНОКПП: 2829300430

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:57:46
30.07.2026

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 514B5C86A1E5DA1104000000BF87180061755805

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору
Лідії СТАРОДУБЦЕВІЙ
61022, майдан Свободи, 4, м. Харків

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук із соціальних комунікацій, доцента, доцента
кафедри соціальних комунікацій Навчально-наукового інституту журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Олександра Вікторовича Чекмишева
на дисертацію Станіслава Михайловича Мірошніченка
«Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під
час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного
конфлікту», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертація Станіслава Михайловича Мірошніченка присвячена науковій проблемі, що сформувалася безпосередньо внаслідок структурних змін у журналістиці, правозахисній діяльності та практиках документування міжнародних злочинів. Повномасштабна російська агресія проти України спричинила не лише безпрецедентний масив фактів порушень міжнародного гуманітарного права, а й появу розгалуженої екосистеми їх фіксації, перевірки, збереження, публічного представлення та передачі до національних і міжнародних механізмів правосуддя. У цій екосистемі громадські організації дедалі частіше одночасно виконують документаторські, журналістські, аналітичні, комунікаційні, адвокаційні, архівні та орієнтовані на досягнення справедливості функції.

Актуальність обраної теми має щонайменше три взаємопов'язані рівні. На суспільному рівні йдеться про потребу забезпечити належну фіксацію воєнних злочинів, зберегти голоси потерпілих і свідків, сформувати суспільне розуміння характеру вчинених злочинів та підтримати процеси встановлення відповідальності. На професійному рівні актуальним є визначення меж і зон взаємодії журналістської та правозахисної логік, оскільки обидві практики працюють із фактами, свідченнями, цифровими слідами та публічністю, але підпорядковуються різним етичним, часовим і доказовим вимогам. На науковому рівні дослідження заповнює помітну лакуну: окремі аспекти журналістики прав людини, стратегічного свідчення, діяльності громадських

організацій як новинотворців, OSINT-розслідувань та використання матеріалів громадянського суспільства для досягнення справедливості розглядалися раніше, однак їх цілісне поєднання в межах концепту конвергенції дотепер не було належно систематизоване в українському журналістикознавстві.

Важливо, що дисертант не зводить актуальність роботи виключно до воєнного контексту або технологічної новизни цифрового документування. Він порушує ширше питання про трансформацію інституційної природи сучасної громадської організації, яка діє на перетині кількох професійних полів і не може бути вичерпно описана традиційними категоріями «редакція», «правозахисна організація» чи «адвокаційна структура». Така постановка проблеми відповідає предметному полю спеціальності 061 «Журналістика», оскільки в центрі дослідження перебувають виробництво суспільно значущої інформації, її верифікація, медіарепрезентація, формування громадської думки та інституційні трансформації суб'єктів соціальної комунікації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків у дисертації. Мета дисертації сформульована чітко й відповідно до обраної проблематики: розробити та верифікувати теоретико-аналітичну рамку конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів та обґрунтувати інтегровану модель такої конвергенції. Об'єкт, предмет і сім дослідницьких завдань логічно узгоджені між собою. Відзначимо, що послідовність завдань відтворює рух дослідження від концептуалізації міждисциплінарного поля до аналізу технологічних, етичних, адвокаційних і правосудних практик, а далі – до побудови авторської моделі і типології функціональних ролей громадських організацій.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується комплексною методологією. Здобувач поєднав загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, узагальнення й систематизації зі спеціальнонауковими підходами: системним підходом, акторно-мережевою теорією, соціологією професій і теорією поля, теорією гібридних організацій та концептом межових об'єктів. Відзначимо доцільність такої методологічної комбінації, оскільки предмет дослідження не може бути пояснений у межах однієї дисциплінарної оптики.

Емпірична база роботи є різномірною і відповідає поставленим завданням. Вона охоплює звіти та практики українських і міжнародних правозахисних організацій, документи ООН, міжнародні стандарти документування, внутрішні комунікаційні та методичні матеріали громадських організацій, публікації, кейси цифрових розслідувань, а також напівструктуровані глибинні інтерв'ю з представницями МІПЛ, Truth Hounds, Центру прав людини ZMINA та The Reckoning Project. Метод кейс-стаді застосовано до

практик українських організацій і міжнародних структур, серед яких Bellingcat, Forensic Architecture та Centre for Information Resilience. Хронологічні межі 2014–2025 років із основним фокусом на періоді після 24 лютого 2022 року є обґрунтованими, дозволяючи простежити передумови і прискорену інституційну трансформацію поля після початку повномасштабного вторгнення.

Позитивною рисою роботи є те, що дисертант демонструє, як зближення журналістики і правозахисту реалізується на рівні операцій інтерв'ювання, перехресної перевірки, геолокації, аналізу метаданих, архівування, формування доказового сліду, підготовки матеріалів для різних аудиторій та їх подальшого використання в адвокаційних і правосудних процесах. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням, є послідовними та впливають із проведеного аналізу.

Структура дисертації логічна, підпорядкована загальному дослідницькому задуму. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 185 позицій і додатків. Основні положення розгортаються від теоретико-концептуального рівня до емпіричного аналізу та авторського моделювання. Вдалим є те, що дослідницьку прогалину сформульовано через конкретну невідповідність між реальною поліфункціональністю громадських організацій і браком наукового апарату для її опису.

У першому розділі документування воєнних злочинів обґрунтовано як міждисциплінарне поле на перетині журналістикознавства, правозахисної діяльності та студій пам'яті й відповідальності. Здобувач виокремлює три функції журналістики в цьому полі (фіксацію, верифікацію і публічне свідчення) та показує, що вони дедалі частіше реалізуються поза межами класичної редакційної інституціоналізації (стор. 37). Найважливішим результатом розділу є запропонована автором система аналітичних вимірів конвергенції: нормативного, медіавізуального, епістемічно-методологічного, інституційного і трансформаційного. Особливої уваги заслуговує трансформаційний вимір, за допомогою якого пояснюється рух матеріалу між режимами публічного свідчення, аналітичного дослідження, адвокаційного тиску і кримінального провадження.

Другий розділ присвячено комунікаційно-технологічному виміру конвергенції. Переконливим є положення про те, що комунікація не є зовнішнім супроводом документування, але структурно вбудована в нього. Громадська організація від початку працює з перспективою кількох адресатів: потерпілих і локальних спільнот, широкої публіки, донорів, державних органів, слідчих і міжнародних інституцій. Відповідно, той самий матеріал потребує різних форматів, мовних реєстрів, рівнів деталізації та

режимів доступу. Значущим є аналіз OSINT як спільного методологічного простору журналістики і правозахисту, в якому зближуються процедури верифікації, геолокації, аналізу метаданих, атрибуції та збереження цифрового сліду. Автор також належно враховує етичні, безпекові, темпоральні та інституційні ризики, проблему повторної травматизації, захисту чутливих даних, співвідношення швидкості й ретельності та потребу в диференційованій інформованій згоді. Виклики конвергентного документування згруповано в чотири кластери (стор. 76–85), і цей аналіз спирається на живий емпіричний матеріал: кейси Максима Буткевича та зниклого на Херсонщині активіста демонструють принципову нерозв'язність дилеми публічності й безпеки, а формулювання «якщо людина не готова, я нікого не вмовляю» точніше за будь-яку теоретичну конструкцію передає етичний режим цієї роботи.

У третьому розділі досліджено адвокаційний і правосудний виміри конвергенції. Здобувач систематизує кілька рівнів адвокаційного тиску й доходить висновку, що ефективність виникає зі здатності організації підтримувати переходи між цими рівнями. Науково коректною є відмова від спрощеного отождолення журналістського матеріалу із судовим доказом. Автор аргументує, що матеріали громадських організацій найчастіше виконують короборативну, тобто підтверджувальну функцію, посилюючи інші докази, – і виокремлює нормативні, процесуальні, доказові, виконавчі та юрисдикційні обмеження їх використання (стор. 106). Саме в цьому розділі найбільш послідовно обґрунтовано поняття громадської організації як гібридного актора забезпечення відповідальності, що діє на спірній юрисдикційній території журналістики, правозахисту, юриспруденції, форензики та меморіально-архівної практики.

Четвертий розділ є синтетичним і містить основний авторський результат у вигляді інтегрованої моделі конвергенції журналістики і правозахисту. Її перевага полягає у здатності пов'язати в одній конструкції суб'єктів документування, виконуваних ними операції, застосовувані інструменти, рух матеріалу та виміри конвергенції. Модель доповнено типологією функціональних ролей громадських організацій (стор. 164–166).

Кожен розділ і загальні висновки містять положення, які кореспондують із завданнями дослідження, фіксують основні теоретичні узагальнення і перспективи подальшої емпіричної перевірки моделі.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна дисертації переконлива та відповідає вимогам до роботи на здобуття ступеня доктора філософії. Одним із ключових результатів відзначимо те, що вперше в українському

журналістикознавстві конвергенцію журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій концептуалізовано як багатовимірний суспільно-комунікаційний феномен, пов'язаний із перетином професійних норм, способів легітимації, інституційних ролей та маршрутів використання матеріалу. Крім цього, найсуттєвішими результатами вважаємо такі:

- розроблено авторську інтегровану модель, яка поєднує акторний, процесуальний, інструментальний, режимний і вимірний компоненти та пояснює паралельне функціонування задокументованого матеріалу в публічному, аналітичному, адвокаційному і правосудному режимах;

- запропоновано систему аналітичних вимірів конвергенції, серед яких трансформаційний вимір є оригінальним внеском здобувача і дає змогу простежити зміну функцій, форми та критеріїв придатності матеріалу під час його руху документальним ланцюгом;

- розроблено типологію семи функціональних ролей громадських організацій у документальному ланцюгу, що може бути використана для порівняння організацій, аналізу розподілу компетенцій і стратегічного позиціонування;

- подальшого розвитку набули підходи до журналістики прав людини, стратегічного свідчення та громадських організацій як новинотворців.

Важливо й те, що автор не ідеалізує конвергенцію. Поряд із її перевагами він показує ризики втрати редакційної автономії, надмірної юридизації журналістської роботи, повторної травматизації потерпілих та конфлікту між потребою оприлюднити інформацію і необхідністю захистити людину. Саме це надає запропонованій моделі проблемно-аналітичний характер.

Практичне значення роботи не викликає сумнівів і полягає в можливості використання запропонованої моделі громадськими організаціями для планування діяльності, розподілу функцій і управління ризиками. Результати дослідження також можуть бути корисними журналістам, правоохоронним і судовим органам, а також у викладанні дисциплін, пов'язаних із журналістикою прав людини, OSINT і документуванням воєнних злочинів.

Повнота викладу результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження належно висвітлено в наукових працях здобувача. За темою дисертації автор одноосібно опублікував дев'ять праць, серед яких чотири статті у фахових наукових виданнях України та п'ять публікацій у матеріалах міжнародних наукових конференцій. Кількість публікацій є достатньою, а їхній зміст відображає різні аспекти проведеного дослідження і не дублюється.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертацію написано науковою українською мовою, її термінологічний апарат є послідовним, а стиль викладу відповідає міждисциплінарному характеру дослідження. Використані джерела належно оформлено, запозичені ідеї та концепції мають відповідні посилання. Ознак некоректного використання чужих наукових результатів або текстів у роботі не виявлено. Україномовна й англійськомовна анотації повно відображають мету, методологію, основні результати, наукову новизну та практичне значення дисертації.

Дискусійні положення. Позитивна загальна оцінка дисертації не виключає наявності положень, які потребують уточнення або можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту.

1. Емпірична частина спирається зокрема на напівструктуровані інтерв'ю з керівницями та провідними представницями чотирьох громадських організацій. Для якісного дослідження така експертна вибірка може бути достатньою, однак у методологічному розділі варто було докладніше пояснити критерії відбору респонденток, принцип досягнення аналітичної насиченості, процедуру кодування та співвіднесення інтерв'ю з теоретичними категоріями. Під час захисту доцільно уточнити, яким способом здобувач перевіряв, що виокремлені категорії не відтворюють лише погляди керівного складу організацій.

2. Значна частина емпіричного матеріалу пов'язана з МППЛ, а здобувач має безпосередній професійний досвід у цій організації. Така інсайдерська позиція є перевагою з погляду доступу до матеріалів і розуміння процесів, але водночас потребує спеціальної рефлексивної процедури. У тексті доцільно було б виокремити методологічне застереження щодо позиції дослідника, потенційного конфлікту ролей і способів мінімізації упередженості. Питання до здобувача: які конкретні механізми він застосовував для розмежування ролей практика, керівника організації та дослідника?

3. У роботі переконливо показано зближення журналістики, комунікації та адвокації, однак подекуди поняття «журналістський матеріал», «комунікаційний продукт», «правозахисний матеріал» і «задокументований матеріал» функціонують у близьких значеннях. Для подальшої операціоналізації моделі варто чіткіше визначити критерії, за якими продукт громадської організації належить саме до журналістики: редакційна автономія, суспільний інтерес, професійні стандарти, жанрова форма, спосіб виробництва чи інституційне самовизначення автора. Це особливо важливо для уникнення надмірного розширення поняття журналістики до будь-якої публічної комунікації громадської організації.

4. Інтегрована модель охоплює п'ять вимірів конвергенції, п'ять структурних компонентів, чотири інституційні режими, сім функціональних ролей і шість структурних напруг. Така багаторівнева архітектура відображає складність об'єкта, проте ускладнює емпіричну перевірку моделі. Доцільно було б чіткіше визначити, які елементи є описовими категоріями, які – аналітичними змінними, а які – очікуваними зв'язками або механізмами. Питання до здобувача: яким міг би бути мінімальний набір індикаторів для перевірки моделі на матеріалі іншої громадської організації або іншого збройного конфлікту?

5. У висновках наведено приклади, коли публічна видимість та адвокаційний тиск пов'язуються з ратифікацією Римського статуту, створенням Спеціального трибуналу або рішеннями Міжнародного кримінального суду. Загальна логіка аргументу зрозуміла, однак формулювання про «конвертацію» публічного тиску в інституційні рішення може створювати враження прямого причинно-наслідкового зв'язку. У таких випадках коректніше говорити про внесок громадських організацій і медіа у формування порядку денного, суспільної легітимності та політичної волі поряд з іншими правовими, дипломатичними й політичними чинниками.

6. Міжнародні приклади в роботі виконують важливу контекстуальну функцію, однак не утворюють систематичного порівняльного дизайну. Тому можливість перенесення авторської моделі на Сирію, М'янму, колишню Югославію чи інші конфліктні та постконфліктні контексти поки що має статус обґрунтованої гіпотези. Сам автор фактично визнає це, визначаючи компаративну перевірку моделі перспективою подальших досліджень. У майбутньому доцільно перевірити, які компоненти моделі є універсальними, а які залежать від цифрової насиченості, інституційної спроможності громадянського суспільства та характеру доступу до міжнародних механізмів відповідальності.

Окремо зазначимо поодинокі редакційно-технічні неточності. Зокрема, у змісті сторінку вступу помилково позначено як 177 замість 17. Трапляються надмірно складні синтаксичні конструкції, а також іншомовні терміни, які бажано відразу супроводжувати українськими відповідниками.

Водночас зазначені зауваження мають виключно рекомендаційний і дискусійний характер, стосуються переважно напрямів подальшої розробки теми і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертація Станіслава Михайловича Мірошниченка «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту» є

завершеною, самостійною та актуальною кваліфікаційною науковою працею. У роботі розв'язано конкретні наукові завдання, а отримані результати мають теоретичне і практичне значення для журналістикознавства, соціальних комунікацій, правозахисних студій і практики документування воєнних злочинів.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю положень і висновків, теоретичною та практичною цінністю, повнотою оприлюднення результатів і рівнем самостійності дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Станіслав Михайлович Мірошніченко заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 «Журналістика».

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Навчально-наукового інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Олександр ЧЕКМИШЕВ

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:11:50 29.07.2026

Назва файлу з підписом: Чекмишев_О_В_відгук_на_дисертацію_Мірошніченка_С.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 139.0 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Чекмишев_О_В_відгук_на_дисертацію_Мірошніченка_С.pdf
Розмір файлу без підпису: 141.5 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЧЕКМИШЕВ ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

П.І.Б.: ЧЕКМИШЕВ ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2458811879

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:11:48 29.07.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000255E100235C2D007

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору,
Лідії СТАРОДУБЦЕВІЙ
61122, майдан Свободи 4, м. Харків

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, доктора юридичних наук, професора, завідувача
кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Сироїд Тетяни Леонідівни
на дисертацію Мірошниченка Станіслава Михайловича «Конвергенція
журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час
документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного
конфлікту», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з
галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження Мірошниченка Станіслава Михайловича присвячене одній з актуальних тем. У реаліях сьогодення конфлікти і насильство обтяжені невирішеною регіональною напруженістю, руйнування верховенства права, відсутність або кооптація державних інституцій, незаконний економічний прибуток та дефіцит ресурсів, що посилюється зміною клімату, загрожують життю людей у різних регіонах світу, в тому числі і в Україні. Згідно з даними, опублікованими Управлінням Організації Об'єднаних Націй з прав людини, кількість смертей серед цивільного населення в конфліктах у світі зросла на 40% у 2024 році і становила щонайменше 48 384 особи (<https://innovation.ohchr.org/rightscount/>).

Збереження гідності людей, які постраждали від сучасних конфліктів, є етичним імперативом. Документування воєнних злочинів має особливе значення в міжнародному гуманітарному праві і слугує вирішальним інструментом забезпечення доказової бази задля належного відправлення правосуддя, відшкодування збитків і захисту постраждалих осіб (жертв

злочинів). Документування злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту є, перш за все, зобов'язанням відповідних правоохоронних національних структур. До цього процесу також долучаються міжнародні гуманітарні організації, інституції, неурядові громадські правозахисні організації, журналісти.

Загальні зусилля означених акторів документування воєнних злочинів, мають своїм наслідком не тільки отримання додаткових матеріалів для відповідних розслідувань протиправних діянь, але й консолідацію громадянського суспільства, зокрема дослідників, представників державних органів, світового співтовариства з метою попередження і протидії вчиненню воєнних злочинів.

Враховуючи вищезначене, дисертаційна робота Мірошніченка С.М. є своєчасною, значимою та відповідає тенденціям розвитку соціальної науки, журналістики та інформації і безпосередньо пов'язана з реалізацією забезпечення доказової бази під час розслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності, злочину агресії, вчинених в умовах збройного конфлікту; захисту прав постраждалих осіб у кризових ситуаціях тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Необхідно відзначити, що автором проведено ґрунтовний аналіз сучасного стану наукової розробленості досліджуваної проблематики. Дисертант критично опрацював наукову літературу з означеного питання, такий підхід дозволив встановити, що феномен конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів досі не отримав комплексного дослідження, що додатково підтверджує актуальність виконаної роботи. Посилює значущість роботи і практична потреба у концептуалізації нових інституційних форм, які виникають на перетині традиційних дисциплінарних полів.

Позитивно слід оцінити вдале визначення мети дисертаційного дослідження, яка полягає в розробці та верифікації теоретико-аналітичної

рамки конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів, а також обґрунтування інтегрованої моделі такої конвергенції.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані коректно, відповідають вимогам до дисертаційних досліджень за спеціальністю 061 Журналістика та узгоджуються зі змістом роботи.

Заслуговує схвалення використаний автором методологічний інструментарій. Методологічна основа дисертації має комплексний характер і включає аналіз і синтез для виокремлення основних вимірів конвергенції журналістики і правозахисту та подальшої інтеграції їх в єдину аналітичну рамку; індукцію та дедукцію для руху від емпіричних практик українських громадських організацій до теоретичних узагальнень і навпаки; абстрагування для формулювання ключових концептуальних понять дослідження; порівняння для зіставлення українських практик документування з досвідом інших конфліктних і постконфліктних контекстів; узагальнення і систематизацію для впорядкування теоретичних положень та емпіричних даних в інтегровану модель конвергенції тощо.

Окремо слід відзначити належний рівень опрацювання джерельної бази дослідження. Автором використано звіти, доповіді, аналітичні дослідження та задокументовані практики українських і міжнародних правозахисних громадських організацій; акти міжнародних універсальних і регіональних організацій та їх структурних підрозділів і спеціалізованих установ (звіти Організації Об'єднаних Націй, Незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування порушень в Україні, акти Ради Європи тощо); міжнародні нормативні стандарти документування (Стамбульський протокол, Протокол Берклі, Міннесотський протокол та ін.); «внутрішнє право» громадських організацій (комунікаційні стратегії, аудити, методичні матеріали), серія напівструктурованих інтерв'ю з ключовими практиками поля документування, проведених здобувачем тощо. Саме таке поєднання джерел забезпечило високий рівень обґрунтованості зроблених висновків.

Архітектоніка дисертації є логічною та внутрішньо узгодженою. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел (185 найменувань) і додатків, що свідчить про належний рівень опрацювання літератури та нормативної бази.

У першому розділі «Теоретико-концептуальні засади конвергенції журналістики та правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів» здобувачем обґрунтовано документування воєнних злочинів як міждисциплінарне поле на перетині журналістикознавчої, правозахисної та меморіально-відповідальної площин. Автор констатує, що ключова функція журналістики у процесі документування воєнних злочинів – це соціально-комунікаційна функція, направлена на формування громадської думки про воєнні злочини. Правозахисну діяльність розглянуто як спеціалізовану, етично врегульовану і процедурно розвинену практику встановлення фактів. Виокремлено п'ять аналітичних вимірів конвергенції: нормативний, медіавізуальний, епістемічно-методологічний, інституційний і трансформаційний.

У другому розділі «Комунікаційно-технологічний вимір конвергенції журналістики та правозахисту в практиках громадських організацій» досліджено роль громадських організацій як комунікаторів проблеми воєнних злочинів; застосування цифрових технологій і OSINT у документуванні воєнних злочинів. Приділено увагу етичним, безпековим та верифікаційним викликам конвергентного документування.

Розділ 3 «Адвокаційний і правосудний виміри конвергенції журналістики та правозахисту» зосереджено на дослідженні журналістського матеріалу як інструменту адвокації і публічного тиску у справах воєнної відповідальності; потенціалі і межах використання журналістських матеріалів процесах відправлення правосуддя та ролі правозахисних громадських організацій як гібридних акторах у забезпеченні доказової бази.

Четвертий розділ «Інтегрована модель конвергенції журналістики та правозахисту в роботі громадських організацій» присвячено дослідженню теоретико-методологічних засад та узагальнення підходів до конвергенції; формуванню авторської інтегрованої моделі конвергенції журналістики та правозахисту; визначенню функціональних ролей правозахисних громадських організацій. Кожен розділ роботи супроводжується ґрунтовними висновками.

Викладені положення свідчать про високий рівень наукової зрілості автора, його здатність комплексно аналізувати складні теоретико-правові проблеми та формулювати обґрунтовані висновки, що мають як наукове, так і практичне значення.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Одним із найбільш вагомих критеріїв оцінювання дисертаційного дослідження є рівень його наукової новизни – у роботі вперше обґрунтовано конвергенцію журналістики і правозахисту в діяльності громадських організацій як багатовимірного суспільно-комунікаційного феномену документування воєнних злочинів та в розробці інтегрованої моделі цієї конвергенції на матеріалі українського досвіду 2014–2025 років.

Заслуговує на увагу низка положень дисертаційного дослідження:

- огляд існуючих наукових підходів до документування воєнних злочинів та обґрунтування доцільності розгляду його як міждисциплінарного поля на якому перетинаються журналістика, правозахисна діяльність громадських організацій та студії пам'яті і відповідальності;
- дослідження журналістики як однієї з базових інституційних форм документування, виокремлення таких її взаємопов'язаних функцій: публічне свідчення, верифікація та фіксація. Автор зазначає, що як інститут свідчення вона виводить злочин із приватного досвіду потерпілих у площину суспільного знання. Як механізм верифікації вона перевіряє достовірність зібраних матеріалів, надаючи їм статус публічно обґрунтованих фактів. Як

практика фіксації вона створює структурований запис події, який зберігає значення для майбутнього правосуддя (стор. 37);

- твердження, що ці функції виходять за межі класичних медіа і частково реалізуються у практиках правозахисних громадських організацій. Констатація, що за цими функціями стоїть глибший соціальнокомунікаційний механізм – участь журналістики у формуванні громадської думки щодо воєнних злочинів;

- запропоноване автором визначення конвергенції журналістики і правозахисту як структурно зумовленої зони перетину професійних логік, норм та інструментів. А також виокремлення аналітичних вимірів конвергенції, серед яких: нормативний, медіавізуальний, епістемічно-методологічний, інституційний і трансформаційний;

- аналіз історичної ретроспективи функціонування гібридних організацій (кінець XX – початок XXI століття) (стор. 136-138);

- приділення уваги діяльності громадських організацій як комунікаторів проблеми воєнних злочинів. Твердження, що комунікація в їхній роботі є структурно вбудованою в документування, а не зовнішнім чи допоміжним процесом. А багатоканальність, багаторегістровість і множинність аудиторій впливають з самого місця організації в документаційному ланцюгу;

- висновок автора про те, що п'ять вимірів конвергенції мають спільну соціальнокомунікаційну основу – це формування громадської думки щодо воєнних злочинів. Саме вона дозволяє розглядати конвергенцію журналістики і правозахисту як цілісне явище соціальних комунікацій. Нормативний вимір задає ціннісні підстави суспільного сприйняття воєнних злочинів. Медіавізуальний забезпечує їхню публічну видимість. Епістемічно-методологічний формує довіру до фактів. Інституційний створює організаційні форми виробництва й підтримки цього знання. Трансформаційний пояснює, як публічне судження перетворюється на адвокаційний і правосудний тиск. У цьому сенсі громадські організації,

документуючи воєнні злочини, підтримують публічну видимість насильства в умовах війни та протидіють спробам його заперечити. Саме цей соціальнокомунікаційний знаменник поєднує п'ять вимірів у межах єдиної аналітичної моделі (стор. 51) тощо.

Практичне значення роботи також не викликає сумнівів. Розроблена автором теоретико-аналітична рамка та інтегрована модель можуть бути використані громадськими організаціями для стратегічного планування й визначення функціональних ролей, журналістами і медіа – для усвідомлення місця журналістики у документуванні, верифікації та публічній репрезентації воєнних злочинів, а правоохоронними і судовими інституціями – для структурованої взаємодії з громадськими організаціями. Результати дослідження можуть бути застосовані в навчальному процесі під час викладання курсів із журналістики, прав людини, воєнної журналістики, документування воєнних злочинів, цифрових розслідувань та OSINT. Практична спрямованість роботи підтверджується також належною апробацією її результатів та достатньою кількістю наукових публікацій автора.

Дискусійні положення дисертації. Попри безперечні переваги дисертаційного дослідження, окремі його положення можуть бути предметом наукової дискусії:

- зокрема, при формулюванні теми дисертації автору слід було використати усталений термін «збройний конфлікт» складовою якого є розслідування, документування тощо злочинів, вчинених в умовах міжнародного конфлікту і конфлікту неміжнародного характеру (Протокол I і Протокол II до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року). У запропонованому автором варіанті назви теми «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту» звужується предмет дослідження;

- у роботі автор констатує, що правозахисна діяльність громадських організацій як практика документування порушень міжнародного гуманітарного права є [...] етично врегульованою [...] формою встановлення фактів, що поєднує збір і перевірку інформації, захист постраждалих, управління ризиками, роботу з цифровими технологіями та орієнтацію на механізми відповідальності. Однак з тексту роботи не прослідковується, якими нормативами визначено ці етичні норми і наскільки вони є зобов'язуючими для представників громадських організацій (стор. 43);

- спірним є обґрунтування автором сучасної української правозахисної громадської організації як самостійного гібридного актора забезпечення відповідальності, який виникає на спірній юрисдикційній території журналістики, правозахисту, юриспруденції, форензики та меморіально-архівної справи (стор. 174). За такого формулювання правозахисна громадська організація наділяється непританною їх компетенцією, якою володіють відповідні міжнародні і національні інституції, уповноважені здійснювати розслідування злочинів, підтримання обвинувачення та винесення вироку;

- автором ретельно досліджено існуючі етичні, безпекові та верифікаційні виклики конвергентного документування та їх кластери (кластер часово-операційних напруг, етично-безпековий кластер, епістемічно-методологічного кластеру, інституційно-організаційний кластер) (підрозділ 2.3). У цьому зв'язку хотілося б почути думку автора з приводу того, чи не вважаються означені кластери перешкодами для конвергенції?

- некоректним видається використання у тексті роботи термінології, на кшталт «правосудний режим», «правосудний матеріал» тощо. Оскільки дослідження є міждисциплінарним, автору у подальших наукових пошуках слід послуговуватися термінологією, визначеною міжнародно-правовими актами і національним законодавством.

Водночас наведені зауваження мають виключно рекомендаційний і дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку

дисертаційного дослідження та можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях здобувача. Основні теоретичні положення і висновки висвітлено у 9 одноосібних наукових публікаціях автора: 4 статті у наукових фахових виданнях України і 5 публікацій за результатами виступів на міжнародних наукових конференціях. Кількість наукових публікацій здобувача є достатньою, їхній зміст не є тотожним.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У наданій на рецензування дисертаційній роботі не виявлено ознак академічного плагіату або інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійність виконаного дослідження. Дисертантом зроблено посилання на використані джерела інформації. Текст дисертації є оригінальним і таким, що виконаний здобувачем самостійно, всі сформульовані в роботі положення і висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту» є завершеною самостійною науковою працею, виконаною на належному теоретичному, методологічному та науково-практичному рівні.

Автором успішно досягнуто поставленої мети, виконано всі визначені дослідницькі завдання, сформульовано низку нових наукових положень, які мають істотне значення для розвитку соціальної науки, журналістики та інформації в умовах відновлювального правосуддя, реформування підходів до правозахисту та захисту прав людини, зокрема жертв злочинів, у кризових ситуаціях. Робота характеризується внутрішньою логічністю, цілісністю, достатнім рівнем наукової аргументації, належним використанням сучасних методів наукового пізнання, широкою емпіричною базою, а також обґрунтованістю висновків.

Наукові результати дисертації є достовірними, мають наукову новизну, практичне значення та пройшли належну апробацію у наукових публікаціях і виступах автора на міжнародних наукових конференціях.

З урахуванням викладеного можна зробити висновок, що дисертація «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її автор – Мірошніченко Станіслав Михайлович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 Журналістика.

Офіційний рецензент:

**доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри міжнародного і європейського
права юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна**

Тетяна СИРОЇД

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:25:35 24.07.2026

Назва файлу з підписом: Сироїд Т.Л. Рецензія на дисертацію Мірошніченка С.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 421.2 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Сироїд Т.Л. Рецензія на дисертацію Мірошніченка С.pdf
Розмір файлу без підпису: 403.9 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: СИРОЇД ТЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА

П.І.Б.: СИРОЇД ТЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2523516685

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 13:25:34 24.07.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000008C984101C5097607

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору,
професору закладу вищої освіти
Лідії СТАРОДУБЦЕВІЙ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора філософських наук, доцента,
завідувача кафедри теорії культури і філософії науки
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ПЕТРЕНКА ДМИТРИЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА

на дисертаційну роботу

Мірошниченка Станіслава Михайловича

на тему **«Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі
громадських організацій під час документування воєнних злочинів в
умовах міжнародного збройного конфлікту»**
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика»

Обґрунтування теми дослідження. Дисертація Станіслава Михайловича Мірошниченка присвячена надзвичайно актуальній проблематиці: комплексному осмисленню конвергенції журналістики і правозахисту в діяльності громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту.

Вибір теми є повністю обґрунтованим, оскільки сучасна журналістика часто функціонує поза межами традиційних редакційних

структур і реалізується у взаємодії з інституціями громадянського суспільства. Документування воєнних злочинів сьогодні поєднує журналістські практики збору й перевірки інформації, цифрові методи верифікації, правозахисні стандарти встановлення фактів та комунікаційні механізми формування громадської думки. Таке зближення професійних практик потребує наукового осмислення в межах журналістикознавства, оскільки істотно розширює уявлення про сучасні функції журналістики, її роль у процесах суспільного свідчення та забезпечення підтримки механізмів правосуддя.

Актуальність дослідження зумовлена також недостатнім осмисленням цієї проблематики в українських гуманітарних і соціальних науках. Попри значний розвиток досліджень воєнної журналістики, журналістики прав людини, медіакомунікацій та правозахисного документування, взаємодія цих сфер досі не отримала цілісного концептуального пояснення. Саме тому розроблення теоретико-аналітичної рамки конвергенції журналістики і правозахисту, визначення її вимірів, механізмів та інституційних особливостей, а також побудова інтегрованої моделі функціонування громадських організацій у процесі документування воєнних злочинів є своєчасним і науково значущим завданням, що відповідає сучасним тенденціям розвитку журналістикознавства та досліджень соціальних комунікацій.

2. Оцінка змісту дисертації її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертація є завершеним і самостійним науковим дослідженням. Текст роботи гарно структурований, викладений науковим стилем, йому притаманні цілісність, логічна послідовність, точність використання термінології. Робота дуже якісно уводить у контекст досліджень конвергенції журналістики та правозахисту.

Перший розділ присвячено визначенню теоретико-методологічних засад дослідження конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів. Автор розглядає документування воєнних злочинів як міждисциплінарне поле, що дозволяє використати сучасні методологічні підходи різних дисциплін для його вивчення. У цьому розділі автор пропонує розглянути журналістику в контексті публічного свідчення, верифікації та фіксації воєнних злочинів, а правозахисну діяльність громадських організацій через практики документування порушень міжнародного права. Такий підхід дозволив визначити аналітичні виміри конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій.

У другому розділі Мірошніченко пропонує розглянути комунікаційно-технологічний вимір конвергенції журналістики і правозахисту в практиках міжнародних громадських організацій. Автор детально досліджує стратегії, канали і аудиторії, через які громадські організації стають комунікаторами воєнних злочинів, а також виклики, що постають перед конвергентним документуванням. Особливу цікавість складають дослідження використання цифрових технологій у документуванні воєнних злочинів.

Третій розділ присвячено вивченню адвокаційного і правосудного вимірів конвергенції журналістики і правозахисту. Автор демонструє механізми, через які журналістський матеріал отримує і реалізовує адвокатську функцію. Дуже цікавим є розгляд правозахисної громадських організацій в якості гібридних акторів, що забезпечують відповідальність, яка формується на перетині журналістики, правозахисту і меморіально-архівної діяльності.

У четвертому розділі автор об'єднує дослідження попередніх розділів в оригінальній інтегрованій моделі конвергенції журналістики і правозахисту. Детально розглядаються компоненти, які формують

авторську модель конвергенції, що дозволяє пояснити поєднання журналістської, технологічної і правозахисної діяльності в межах практик гібридної організації. Також цікавою є авторська типологія функціональних ролей громадських організацій, що можуть одночасно поєднуватись в межах діяльності однієї організації. Висновки відбивають результати досліджень. Список використаних джерел демонструє значну теоретичну базу роботи.

Дисертація є завершеною, цілісною науковою працею, містить усі необхідні структурні складові і оформлена відповідно до усіх вимог «Порядку присудження доктора філософії» (Постанова КМУ № 44 від 12.01.2022) та наказу МОН України №40 від 12.01.2017.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційна робота виконана на базі кафедри журналістики філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і є частиною науково-дослідної роботи кафедри. Проблематика роботи безпосередньо зв'язана з сучасними стратегіями дослідження актуальних журналістських практик в конвергенції з іншими професійними сферами, зокрема з правозахисною діяльністю. Об'єкт і предмет роботи є відповідними до актуальних методологій, що відкривають шлях до розуміння сучасних форм і практик журналістики.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечена якісною методологічною базою дослідження, авторським переосмисленням можливостей сучасних методологій: теорії поля П. Бурдьє, концептуалізації межових об'єктів С. Лі Стар і Дж. Грізмер,

акторно-мережової теорії Б. Латура, що дозволило сформулювати авторське розуміння сучасних конвергенцій журналістики і правозахисту.

Висновки та практичні рекомендації, сформульовані у роботі, є повною мірою обґрунтованими і відповідають поставленій меті і завданням дослідження.

5. Основні наукові результати та їх новизна.

Дисертаційна робота Мірошниченка є оригінальним внеском у сучасні дослідження конвергенцій журналістики і правозахисту в діяльності громадських організацій з документування воєнних злочинів.

Автор вдало досліджує конвергенцію журналістики і правозахисту як надзвичайно складне явище сучасних суспільних комунікацій і оригінально застосовує теоретичні напрацювання до осмислення українського досвіду документування російських воєнних злочинів 2014-2025 років. Сильною стороною роботи є використання інтегративної дослідної методології на базі різних теоретичних концепцій від теорії поля до акторно-мережової теорії.

Основні аспекти наукової новизни дисертаційного дослідження полягають у наступному:

- Створено авторську модель конвергенції журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій з документування воєнних злочинів на основі визначення її основних складових: акторного, процесуального, інструментального, режимного і вимірного.
- Осмислено медіавізуальний компонент конвергенції і правозахисту в контексті революційних можливостей сучасної цифрової медіакультури.
- Описано документаційний ланцюг і розроблено типологію функціональних ролей громадських організацій: документатори,

комунікатори, адвокаційні актори, посередники правосуддя, архівісти пам'яті.

- Переосмислено сучасні функції і межі журналістики прав людини в контексті створення новин за допомогою конвергентних практик документації воєнних злочинів.
- Розглянуто OSINT-спільноти, журналістику і правозахисні організації як взаємопов'язані складові ланцюга документування воєнних злочинів.
- Обґрунтовано розуміння сучасної української правозахисної громадської організації як окремого інституційного типу, що функціонує на межі журналістики, правозахисту, форензики і матеріально-архівної справи.

7. Практичне значення отриманих результатів.

Практичне значення дослідження Мірошніченка визначається тим, що результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при стратегічному плануванні діяльності громадських організацій, що займаються документацією воєнних злочинів. На основі дисертації можуть бути розроблені рекомендації для роботи журналіста, що залучається до документування, верифікації та презентації в публічній сфері воєнних злочинів.

Результати дослідження можуть бути використані профільними українськими відомствами, що відповідають за політику в сфері взаємодії з громадськими організаціями.

Отримані результати можуть бути корисними при розробці і викладанні дисциплін в сферах соціальних комунікацій та журналістикознавства, що орієнтовані на вивчення сучасних практик документації, верифікації і репрезентації воєнних злочинів.

8. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіат-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Попри високу оцінку дисертаційного дослідження, можемо відзначити декілька дискусійних моментів в дисертації Мірошниченка.

1. Дослідження конвергенції журналістики і правознавства при документуванні воєнних злочинів виграло б, якби до нього було б долучено більше аналітики конкретних кейсів зі світової практики. Це дозволило б додатково перевірити універсальність запропонованої моделі конвергенції журналістики і правознавства та визначити її специфіку в українському досвіді.
2. У роботі автор слушно звертається до акторно-мережової теорії Б.Латура, проте при її використанні більше уваги приділяє людським акторам – громадським організаціям, журналістам, правозахисникам тощо, хоча важливо пам'ятати, що для акторно-мережової теорії мають агентність також і нелюдські актори, адже в цілому ця методологія є складовою так названого «nonhuman turn» в сучасних соціальних і гуманітарних дослідженнях.
3. При розгляді медіавізуального виміру конвергенції (с. 46) варто було б долучити теоретичні дослідження медіавізуальності від класиків (Ф.Кіттлер, В. Дж. Т. Мітчелл та ін.) до сучасних дослідників цифрових візуальних медіа (А. Галловей, Б. Бреттон та ін.). Це б дозволило поглибити аналіз медіавізуального виміру конвергенції, зокрема ролі цифрових образів, візуальних доказів, платформних

механізмів поширення інформації та алгоритмічної організації видимості воєнних злочинів.

Зазначені питання не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження.

10. Загальний висновок. Наукова робота Мірошніченка Станіслава Михайловича є оригінальним і самостійним дослідженням. У ній представлено науково обґрунтовані положення, вона містить новизну висновків і практичну цінність. Науковий рівень дисертаційного дослідження високий, заявлена тема розкрита повністю. Вважаю, що дисертація є безсумнівним науковим внеском в сучасне українське журналістикознавство.

Дисертація Мірошніченка Станіслава Михайловича на тему «Конвергенція журналістики і правозахисту в роботі громадських організацій під час документування воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту» відповідає усім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №341 від 21.03.2022). Мірошніченко Станіслав Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика».

Офіційний рецензент
доктор філософських наук,
доцент, завідувач кафедри
теорії культури та філософії науки
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Дмитрій ПЕТРЕНКО

Документ: Відгук Д.В. Петренка на дисертацію М. Мірошниченка
Розмір документа: 157472 Байт
Геш значення документа:
6a5ac2bc5balf51ab805afbb7dbdaa9eff7f8ece9836d6d7831cbad953c3602b
Кількість підписів: 1

Інформація про КЕП №" 1
Повне ім'я власника: ПЕТРЕНКО ДМИТРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ
Ідентифікаційний номер: 3031507656
Організація: ФІЗИЧНА ОСОБА
Область: ХАРКІВСЬКА
Місто: ХАРКІВ
Результат перевірки КЕПв: Підпис вірний
Час формування КЕП: 28.07.2026 19:12
Тип позначки часу: з підписом АЦСК
Час перевірки КЕП: 28.07.2026 21:17
Статус перевірки сертифікату: Сертифікат діє